

jeg, at Fleertallet yttrede, at det var erkjendt for ønskeligt, at de samlede Godser forsvandt, at der om Gavnligheden heraf var en stor Genstemmighed, og idet Fleertallet foreslog en Dagsorden indstillede det derfor som det første Punkt i samme: „at Landsthinget vel maa ansee det for et vigtigt Formaal for Lovgivningsmagten at stræbe hen til at fremme Fæstegodssets Overgang til Selvetendom ved en udstrakt Anvendelse af saadanne hensigtsmæssige Midler, som ikke krænke de Privates Eiendomsret“. Med Hensyn til, hvorledes man vil faae disse sluttede Godser hævdede, siger Fleertallet, at man efter en almindelig indgribende og omfattende Undersøgelse af disse Forhold — jeg skal senere komme til nærmere at henvise hertil — „burde stræbe hen til kraftigere end hidtil at modvirke Tilhøieligheden til at holde Fæstegodsset samlet, hvor en saadan Tilhøielighed endnu maatte være tilstede“. Efter Fleertallets Mening skulde man altsaa ved indirecte Midler stræbe at virke til, at Tilhøieligheden til at holde de sluttede Godser sammen efterhaanden kunde forsvinde, hvor den endnu maatte være tilstede. De Midler, Fleertallet anviste, vare meget indgribende, ja saa indgribende, at jeg har havt Betænkelse ved endnu at foreslaae noget Saadant, førend det viser sig, at det er nødvendigt at gaae saa indgribende frem. Fleertallet vil nemlig, at Regjeringen skal lade foretage en omfattende Undersøgelse angaaende „Tilstanden paa de forskjellige Godser med Hensyn til Indfæstningernes og Fæstefæstgisternes Størrelse, med Hensyn til hvorvidt disse Udreder eller efterhaanden ere stegne, og i hvilket Forhold de stode til de fordrede og opnaaede Salgspriser“. Fleertallet antyder, at en saadan Undersøgelse bør være meget omfattende, idet den skal gaae ud paa at undersøge Fæsteprotocollerne, Skjode- og Pantebøgerne, Indberetningerne fra Lehnene og Stamhusene, „Kilder“, siger Udvalget, „som derhos let kunde suppleres ved den Smødefommen, der maatte være Grund til at vente fra Godseiernes Side“. Jeg tænker herved ogsaa paa den Smødefommen, der kunde ventes fra Fæsternes Side; dette nævner Fleertallet ikke, men det forekommer mig at være naturligt, at der

ogsaa derigjennem kunde ventes opnaaet værdifulde Oplysninger. Hovedsagen er imidlertid, at Udvalget anbefaler og opfordrer Regjeringen til at foretage en omfattende Undersøgelse for derved at bringe Pys i Tilstanden, og for derefter at underkaste det Spørgsmaal en nærmere Overveelse, hvad det maatte være nødvendigt at gjøre for at faae disse samlede Godser hævdede. De Midler, der af Fleertallet ere antydede, gaae ud paa følgende. Et Sted siger Fleertallet: „Almeenvellet kan kræve Lovbestemmelser, der indskrænke Eierens frie Raadighed med Hensyn til Brugen af hans Jord; det kan efter Omstændighederne kræve Bestemmelser, der ordne Jordfordelingen og sætte Grændser for Størrelsen af de Jordkvanta, der tør samles paa en Enkeltes Hænder.“ Dette er naturligvis en meget stærk og indgribende Lovforanstaltning, naar man vil tænke sig sat i Værk, at Jordfordelingen i det Hele ordnes, og at der sættes Grændser for de Jordkvanta, der maae samles paa de Enkeltes Hænder. Derfor der vedbliver at optaarne sig Banffeligheder for denne Sags Fremme, mener jeg, at det Tidspunkt kan komme, da man maa bruge disse Midler og andre, som maaskee ere nok saa skarpe, men jeg tør ikke strax foreslaae, at man saaledes ganske pludseligt skal bruge saa stærke Midler. Naar mit Lovforslag derimod kommer til Landsthinget, og de Herrer, der have skrevet Betænkningen, ville være villige til at stille Forslag dertil om strax at gaae saa vidt, skal jeg med Fornøielse slutte mig dertil. — Man har ogsaa antydet, at man gjennem Statens Beskatningsmyndighed vilde kunne virke til dette Formaal, men det er ganske vist ogsaa et meget kraftigt Mittel. Man kunde maaskee gjøre Regning paa, at den nuværende Regjering vilde være tilhøielig til at gaae ind paa noget Saadant; men det er ialtsald ogsaa Noget, jeg ikke har dristet mig til strax at komme til. — Jeg har i de saa Nøder, vi hidtil have havt i denne Samling, lyttet efter at faae at vide, hvad Resultat der er fremkommet af de meget alvorlige Overveelser og Undersøgelser af hele dette Forhold, som den høitærede Conseilspræsident, da Rigsdagen sidst gik fra hinanden, lovede, at Regjeringen vilde foretage med Hensyn til